

NOTAT

Miljøministeriet
Naturstyrelsen

Bilag 4 til besvarelse af MIU alm. del 93.

Det åbne land
J.nr. NST-4101-00743
Ref. thell/tns
Den 10. december 2014

Konsekvenserne for biodiversiteten af gødskning og sprøjtning

Gødskning og sprøjtning har en væsentlig negativ indflydelse på vores beskyttede naturtyper og den tilknyttede biodiversitet. Omfattende brug af pesticider i sig selv og yderligere sammen med en høj næringsstofpåvirkning betyder et markant fald i den biologiske mangfoldighed, herunder tab af plante og insektliv.

Århus Universitet ved Nationalt Center for Miljø og Energi (DCE) vurderer i et baggrundsnotat til Natur- og Landbrugskommissionen fra den 13. december 2012, at selv lave doser af herbicid (sprøjttemiddel) kan ændre artssammensætning og reducere biodiversiteten på naturarealer. Når § 3-arealerne behandles med herbicider, hvilket DCE vurderer, er tilfældet på ca. 6 % af de ferske enge, vil det have en negativ effekt på vegetationens sammensætning og dermed påvirke dyrelivet, som for størstedelen er afhængige af plantevæksten. Behandlingshyppigheden, på de § 3-arealer der sprøjtes, er ifølge DCE lav sammenlignet med behandlingshyppigheden på det øvrige danske landbrugsareal.

Ud over sprøjtning hænger tab af artsrigdom for græsland (herunder enge) især sammen med, hvor meget kvælstof arealerne modtager. Det skyldes, at de dyr og planter som er tilpasset et næringsfattigt miljø, ikke tåler tilførsel af kvælstof, og derfor ikke kan leve på arealer, der gødes. Tilførsel af gødning har, uanset om det er kunst- eller husdyrgødning, en negativ effekt på diversiteten af planter og dyr på arealet. DCEs undersøgelser viser, at de § 3-beskyttede enge, som DCE har oplysninger om bliver gødet, i gennemsnit tildeles 130 kg N/ha/år. Den faktiske tildeling af gødning kendes imidlertid ikke for alle § 3-enge. Mens nogle arealer tildeles 130 kg N/ha/år, er praksis på andre § 3-enge, at gødningen ikke udnyttes på selve § 3-arealet men omfordes helt eller delvist på andre arealer.

I DCEs baggrundsnotat til Natur- og Landbrugskommissionen fra den 13. december 2012 redegør DCE for sammenhængen mellem tab af artsrigdom og tilført kvælstof. Det gør DCE på baggrund af en rapport¹, som er blevet til i et samarbejde med en lang række europæiske institutioner. I rapporten præsenteres bl.a. en matematisk model, baseret på en række konkrete studier, for sammenhængen mellem kvælstoftilførsel ud over tålegrænsen og tab af artsrigdom (primært planter) for forskellige typer af eng- og græsarealer, hvor der sker en fraførsel af kvælstof (høslæt eller afgræsning). På baggrund af modellen og en kvælstoftilførsel på 130 kg N/år (jf. resultaterne fra DCEs egen empiri) kan der ifølge DCE forventes en reduktion i artsantallet med netto 44 % over en årrække på under 20 år. Her er altså tale om forskellen på en eng, der gødes, og en eng, der

¹ Bobbink R, Hettelingh J-P (eds), 2011. Review and revision of empirical critical loads and dose response relationships. Coordination Centre for Effects, RIVM, Bilthoven.

ikke er blevet gødet. Der ses således en tydelig negativ sammenhæng mellem tilførsel af kvælstof og artstab.

Natureffekt ved ophør af gødskning og sprøjtning på § 3-arealer

DCE anfører, at ophør af gødskning og sprøjtning af § 3-arealer vil være en forudsætning for en forbedring af naturkvaliteten på hidtil gødede og sprøjtede § 3-arealer.

På baggrund af studier fra Danmark og udlandet har Naturstyrelsen vurderet, at der vil kunne gå fra ca. 5-15 år (evt. længere) før et tidligere intensivt drevet areal opnår forbedringer af naturtilstanden. Det afhænger af en lang række lokale forhold, herunder hvor intensivt arealet tidligere er blevet gødet og sprøjtet og mulighederne for indvandring af planter og dyr fra tilstødende arealer samt af mulighederne for pleje af arealet. Naturstyrelsens vurdering oven for er siden blevet nuanceret og suppleret af DCE i et notat, som der redegøres for i det følgende.

DCE har i deres baggrundsnotat til Natur- og Landbrugskommissionen fra den 13. december 2012 (også omtalt ovenfor) vurderet effekten af gødskning og sprøjtning på § 3-naturarealer. Her er natureffekten af et ophør med at gøde og sprøjte imidlertid kun behandlet perifert. Naturstyrelsen har efter samrådet d. 13. november 2014 om Naturplan Danmark bedt DCE om i et notat at udbygge deres vurdering af natureffekterne ved et ophør med gødskning og sprøjtning. Det gør DCE i notat af 27. november 2014 med titlen "Forbedring af naturtilstand og biodiversitet efter ophør af gødskning og sprøjtning af § 3-arealer", som er tilgængeligt på DCEs hjemmeside².

I dette notat konkluderer DCE, at ved et ophør af gødskning og sprøjtning af § 3-natur vil de berørte områder med sikkerhed opleve en langsomt fremadskridende forøgelse af biodiversiteten, og forbedringer vil kunne måles i løbet af 4-10 år. Hastigheden af forbedringerne afhænger af det konkrete område og dets omgivelser og kan forøges ved målrettet udpining (fjernelse af næringsstoffer), naturpleje og aktiv spredning af frø. Endvidere konkluderer DCE, at tidshorizonten for genopretning af en naturtilstand svarende til sammenlignelige arealer, som ikke har været gødsket og sprøjtet, kan variere fra 10-100 år afhængig af graden af påvirkning, og vilkårene for genopretning samt de kriterier som sammenligningen foretages efter.

Det er som udgangspunkt bedst for biodiversiteten, hvis hidtidig afgræsning af engene kan fortsætte for at sikre så gode forhold som muligt for de lyskrævende dyre- og plantearter. Men skulle der være arealer, hvor afgræsningen ophører som følge af, at foderværdien bliver for lav til at opretholde den hidtidige drift, er det DCEs vurdering, at effekterne af eventuelt ophørt græsning vil være mindre alvorlige end effekterne af fortsat gødskning og sprøjtning. Risikoen for ophørt afgræsning kan således fra et naturmæssigt synspunkt ikke begrunde fortsat gødsknings- eller sprøjtepraksis, hverken for engarealer eller andre § 3-arealer.

På arealer, hvor afgræsningen måtte ophøre, vil kravet om rydningspligt, (jf. lov om drift af landbrugsjorder, jf. LBK nr. 191 af 12. marts 2009) i mange tilfælde betyde, at arealerne regelmæssigt skal ryddes for opvækst (minimum hvert 5 år). Rydningspligten gælder på alle ubebyggede og ubefæstede arealer, der kan

² http://dce.au.dk/fileadmin/dce.au.dk/Udgivelser/Notater_2014/Goedskning_Naturtilstand.pdf

anvendes til jordbrugsmæssige formål, dvs. at arealerne kan ryddes med almindelige landbrugsmaskiner. Derudover vil der for græsarealer og udyrkede arealer, hvor der søges grundbetaling (tidligere enkeltbetaling) også gælde et krav om, at plantedækket skal slås mindst en gang årligt. Slåning eller rydning er ikke optimal naturpleje, men det forhindrer, at et areal gror til i krat.

Endelig vil en række arealer i de kommende år eventuelt kunne plejes med høslæt i stedet for afgræsning. Dette vil på sigt kunne ske som led i den gradvise udvikling af naturpleje som driftsgren, hvor det bliver muligt at anvende slæt-materiale til produktion af biogas.